

LAUSUNTO

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 (HE 109/2024 vp)

Suomen Lukiolaisten Liitto (SLL) kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

SLL keskittyy lausunnossaan lukiolaisia ja lukiokoulutusta koskeviin teemoihin. **Ohessa tiivistettynä lausunnon keskeiset esitykset:**

- SLL näkee hyvänä, että lukiokoulutuksen rahoitusta lisätään 10 miljoonalla eurolla. SLL ehdottaa kuitenkin, että lisärahoitus korvamerkittäisiin vain oppimisen tukeen myöntämällä lisärahoitus koulutuksen järjestäjille pitkäaikaisena hankerahoituksena.
- SLL esittää, että yleissivistävän koulutuksen laadun ja saavutettavuuden takaamiseksi luodaan monivuotinen suunnitelma lakisääteisestä rahoitusleikkurista luopumiselle.
- SLL vastustaa lukiolain muuttamista siten, että koulutuksen järjestäjiltä poistuisi lukuvuosisuunnitelman laatimisvelvoite ja yhteistyövelvoitetta huoltajien kanssa väljennettäisiin.
- SLL esittää, että opintotuen kokonaisuudistukseen osoitetaan resursseja niin sen valmisteluvaiheessa kuin uudistuksen sisällöissä. SLL ei kannata opiskelijoiden siirtämistä yleisestä asumistuesta takaisin opintotuen asumislisään.

Oppimisen tukeen panostaminen on tärkeää, mutta rahoitus ei välttämättä kohdennu siihen

SLL näkee hyvänä, että lukiokoulutuksen rahoitusta lisätään 10 miljoonalla eurolla. Lisäpanostukset oppimisen tukeen ovat hyvin tervetulleita, sillä tuoreen [Lukiolaisbarometrin](#) mukaan joka neljäs lukiolainen olisi tarvinnut enemmän tukea oppimiseen ja noin joka kuudes lukiolainen ei ole saanut opintojensa aikana erityisopetusta tai muuta oppimisen tukea, vaikka on tarvinnut sitä.

Samansuuntaisia tuloksia on saatu myös Karvin julkaisemassa [Oppimisen tuki lukiokoulutuksessa -raportissa \(2024\)](#), jonka mukaan oppimisen tuen saatavuudessa on suuria eroja eri oppilaitosten

välillä niin taloudellisten resurssien kuin kelpoisten opettajien saatavuuden puolesta. [OAJ:n selvitys](#) todentaa tämän, sillä ammattijärjestön mukaan alle 200 opiskelijan lukioissa oli suhteellisesti laskettuna 298 opiskelijaa yhtä erityisopettajaa kohden, kun taas yli 1000 opiskelijan lukioissa opiskelijoita oli keskimäärin 741 yhtä erityisopettajaa kohden.

SLL on huolissaan siitä, kohdentuuko lisärahoitus tosiasiallisesti oppimisen tukeen. Pelkona on, että lukiokoulutuksen yleiskatteelliseen rahoitukseen lisättävä 10 miljoonan panostus uppoaa lukiokoulutuksen rahoitusvajeen paikkaamiseen. SLL ehdottaa, että lisärahoitus korvamerkittäisiin vain oppimisen tukeen myöntämällä lisärahoitus koulutuksen järjestäjille pitkäaikaisena hankerahoituksena. Korvamerkittynä rahoituksena se myös kohdistuisi paremmin tuen tarpeen mukaan. SLL huomauttaa, että lukiokoulutukseen samanaikaisesti tehtävät leikkaukset, kuten lukiorahoituksen rakenteellinen leikkuri (laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta, 23b §) ja norminpurusta aiheutuva miljoonan euron leikkaus jättävät lisäpanostuksen tosiasiallisesti pienemmäksi.

Velvoitteiden purkaminen ei vähennä työtä – tosiasiasa koulutuksesta leikataan lisää

SLL vastustaa lukiolain muuttamiseksi esitettyä budjettilakiesitystä, joka sisältää lukuvuosisuunnitelman laatimisvelvoitteen poistamisen sekä huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä koskevan säädöksen väljentämisen (HE 112/2024 vp). Lakisääteisten velvoitteiden purku ei tosiasiallisesti poista tarvetta koulutuksen suunnittelulle tai kodin ja koulun väliselle yhteistyölle. Siten kyseessä on normien purkamiseksi verhoiltu miljoonan euron suuruinen koulutusleikkaus. SLL ei näe kohtuullisena, että rahoitusleikkauksia kohdistetaan lukiokoulutukseen, jossa on jo valmiiksi valtava rahoitusvaje. SLL esittää, että miljoonan euron lisäleikkaus perutaan, eikä velvoitetta lukuvuosisuunnitelmien laatimisesta poisteta tai velvoitetta huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä väljennetä.

SLL huomauttaa, että lukuvuosisuunnitelmat ovat tärkeä lukiokoulutusta paikallistasolla ohjaava asiakirja. Lukuvuosisuunnitelmien laatiminen on lukiolle tärkeä koulutuksen kehittämisen työkalu. Opiskelijoille suunnitelmat mahdollistavat vaikuttamisen lukioden arkeen. SLL huomauttaa myös, että huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeä väylä nuorten kasvun ja oppivelvollisuuden

suorittamisen tukemiseen. Yhteistyö ei ole pelkästään palautteen keräämistä, vaan kyseessä on vuorovaikutussuhde, jonka kautta on mahdollista saada tietoa nuorten erityistarpeista ja opiskeluun vaikuttavista elämäntilanteista.

SLL on huolissaan siitä, että erityisen pahasta rahoitusvajeesta kärsivät koulutuksen järjestäjät eivät enää velvoitteiden poistuessa vaatisi oppilaitoksiaan laatimaan lukuvuosisuunnitelmia tai tekemään yhteistyötä huoltajien kanssa. Tämä voi olla koulutuksenjärjestäjille helppo säästökohde, vaikka tosiasiallinen tarve lukuvuosisuunnitelmille tai kodin kanssa tehtävälle yhteistyölle ei poistu. Velvoitteita poistamalla lukiokoulutuksen laatu eriarvoistuu, kun osa koulutuksen järjestäjistä kykenee toteuttamaan laadukasta toimintaa ja osa ei. On tärkeää pitää huolta siitä, että nuorilla on mahdollista saada tukea jokaisessa lukiossa.

Valtio leikkaa lukiokoulutuksesta yli 100 miljoonaa euroa myös ensi vuonna

Koulutuksen kerrotaan olevan hallituksen erityissuojeluksessa. SLL huomauttaa, että lukiokoulutuksen rahoitukseen on esitetty myös vuodelle 2025 yli 100 miljoonan euron leikkausta, joka ei tule näkyviin hallituksen talousarvioesityksessä. Leikkaus muodostuu lukiokoulutuksen yksikköhintaan tehtävästä 996,13 euron vähennyksestä, eli ns. rakenteellisesta leikkurista (laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta, 23b §), joka on yli kymmenen vuotta sitten säädetty lakiin väliaikaiseksi muutokseksi. Rahoitusleikkurin vuoksi lukiokoulutuksen rahoitus ei vastaa sen todellisia toteutuneita kustannuksia.

Rahoitusvaje näkyy lukioden arjessa muun muassa opintotarjonnan supistumisena, ryhmäkokojen kasvuna, oppimisen tuen puutteena, opiskelijoiden oireiluna ja opetuksen laadun heikentymisenä. Lukiokoulutuksen rahoitusvajeella on heijastevaikutuksia myös korkea-asteen opintoihin, kun jatko-opintovalmiudet heikentyvät. Taloustilanne on haastava, mutta koulutuksella on ratkaiseva vaikutus yhteiskunnan ja talouden kehitykseen. Siksi SLL esittää, että yleissivistävän koulutuksen laadun ja saavutettavuuden takaamiseksi luodaan monivuotinen suunnitelma rahoitusleikkurista luopumiselle. Ikäluokkien pienentyessä tällä voidaan turvata lukiokoulutuksen lisäksi myös perusopetuksen toteutuminen lähipalveluna.

Opintotukijärjestelmän todellinen uudistaminen jää tekemättä

Talousarvioesityksessä nuorille ja opiskelijoille esitetään yhä enemmän kurjuutta. Hallitus on jo jäädyttänyt indeksikorotukset, lisännyt lainan osuutta opintotuesta ja leikannut asumistuesta. Lukiolaisten määrä opintotuen saajissa oli lukuvuonna 2023–2024 noin 24 000, eli noin joka viides lukiolaisista. Kuitenkin ikäluokkien pienentyessä ja lukioverkon harventuessa tulevaisuudenkuva on, että yhä useampi nuori joutuu jo lukiota varten muuttamaan omilleen ja siten turvautumaan etuuksiin.

Nyt hallitus esittää SLL:n vastustamaa budjettilakia opiskelijoiden siirtämisestä yleistä asumistukea heikomman opintotuen asumislisän piiriin, joka ei huomioi kesäajan toimeentuloa ja heikentää sosiaaliturvajärjestelmän joustavuutta erilaisten elämäntilanteiden välillä. Lakiluonnoksen vaikutusarvioiden mukaan siirtyä opintotuen asumislisään pienentäisi opiskelijan toimeentuloa suurimmillaan 1177 euroa vuodessa, mikä tarkoittaa omillaan asuvalle opiskelijalle suurimmillaan lähes 100 euron leikkausta kuukausittaiseen toimeentuloon. Lisäksi asumislisä ei turvaa opiskelijan toimeentuloa kesäaikaan, koska tuki on sidottu opintotukeen – kaikilla ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia työskennellä kesäisin tai tehdä kesäopintoja.

Samoin koulumatkatuki poistuu niiltä toisen asteen opiskelijoilta, jotka eivät ole maksuttoman koulutuksen piirissä – tämä ei vaikuta nuorten lukiokoulutuksen opiskelijoihin, mutta niihin vaikuttaa, jotka lukion jälkeen suuntaavat toisen asteen ammatilliseen koulutukseen. Lakiluonnoksen mukaan arviolta noin 12 000 opiskelijaa joutuisi jatkossa kattamaan koulumatkoista aiheutuvat kustannukset muulla tavoin kuin koulumatkatuella.

Hallituksen käynnistämän opintotuen kokonaisuudistuksen oli tarkoitus korjata pirstaloitunutta järjestelmää, mutta kokonaisuudistukselle ei ole varattu lainkaan resursseja. SLL esittää, että opintotuen kokonaisuudistukseen osoitetaan resursseja niin sen valmisteluvaiheessa kuin uudistuksen sisällöissä. Hallituksen on määrä antaa esityksensä muutoksista opintotukijärjestelmään ensi vuoden aikana. SLL:n mielestä opintotukijärjestelmää tulee selkeyttää ja yhtenäistää muiden sosiaaliturvan muotojen kanssa. Samalla tulee poistaa tai ainakin korottaa huoltajien tulorajoja sekä

estää erityisesti oppivelvollisten velkaantuminen. Kun toimeentulo on jo muutenkin heikolla tasolla, osuvat esimerkiksi arvonlisäveron korotukset raskaasti nuorten ja opiskelijoiden ostovoimaan sekä taloudelliseen pärjäämiseen.

Heikolla toimeentulolla on tutkitusti vaikutuksia mielenterveyteen. SLL painottaa, että lisää leikkauksia nuorten ja opiskelijoiden jo valmiiksi heikkoon toimeentuloon ei voida tehdä: nuoren sukupolven pärjääminen ja kyky rakentaa tulevaisuuden Suomea ovat uhattuna jo tähän saakka päätettyjen sosiaaliturvan ja palveluiden leikkausten vuoksi.

Helsingissä 8.10.2024

August Kiattrakoolchai
Puheenjohtaja

Vladislava Silkina
Varapuheenjohtaja

Lisätietoja:

*sosiaalipolitiikan ja osallisuuden asiantuntija Iiris Hynönen, 050 377 7729, iiris.hynonen@lukio.fi
koulutuspoliittinen asiantuntija Jenni Suutari, 050 325 2496, jenni.suutari@lukio.fi*